

Parshat Pinchas A Different Count

Simon Wolf

In the parlance of Chazal, Sefer BaMidbar is known as Chumash HaPekudim,¹ loosely translated as the Book of Numbers. The name obviously derives from the numerous counts that take place in Sefer Bamidbar. While granted there are multiple enumerations in the Sefer, but is that really the theme of the Chumash that one would title it as such? There are so many other pivotal and important narratives in Sefer Bamidbar, such as the Meraglim, Korach, the story of Bil'am, the vanquishing of Sichon and Og and many more examples, that are not subsumed under this title. Even the heading Bamidbar, that is simply derived from the first word of differentiated significance in the book, turns out to be more apropos in describing the common denominator and overarching motif of the Sefer. To sharpen the issue, in contrast, Chazal termed Sefer Vayikra as Torat Kohanim² which more aptly captures the thread of the Chumash than the opening word Vayikra. One could have suggested other more compelling titles, such as the 'Book of the Camp' or 'The Encampment' or the 'Book of Travels and Travails.' Moreover, there are only really two central censuses that are taken in the Book of Numbers. One in the beginning of the Sefer and the other in this week's Parsha, Parshat Pinchas. Does that really constitute sufficient reason to bestow the book with the title of Sefer HaPekudim?

It is possible that these counts take on disproportionate significance because they act as the bookends of the Sefer. One opening the book and the other bringing it to a close. One delineating the beginning of Bnei Yisrael's sojourn in the Midbar

and the other marking their emergence from the desert to encounter and confront inhabited lands and settled nations. The fact that both censuses begin with the same directive would seem to corroborate this suggestion. Parshat Bamidbar begins with God commanding Moshe to, together with Aharon HaKohen, "take a census of all the congregation of the children of Israel (שָׂאוּ אֶת־רֹאשׁ כָּל־עֵדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל), by their families, by their fathers' houses (לְבֵית אֲבוֹתָם), according to the number of the names, every male, head by head; from twenty years old and upward, all who are able to go out to war in Israel (מִבֵּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְיָמְעֵלָה כָּל־יִצְאָ צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל). You and Aaron shall number them by their divisions."³ In Parshat Pinchas, God instructs Moshe and Elazar HaKohen to "Take a census of all the congregation of the children of Israel (שָׂאוּ אֶת־רֹאשׁוֹ כָּל־עֵדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל), from twenty years old and upward (מִבֵּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְיָמְעֵלָה לְבֵית), by their fathers' houses (אֲבוֹתָם), all who are able to go forth to war in Israel (כָּל־יִצְאָ צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל).⁴ Immediately after the directive found in Parshat Pinchas, the Torah notes this commonality when it states, "Take a census, from twenty years old and upward; as God commanded Moses and the children of Israel, who came out of the land of Egypt."⁵ While many of the commentators limit the parallel between the two counts to the fact that they enumerated those twenty years and older,⁶ the Netziv suggests that this is just a shorthand way of saying that the two counts were enumerated separately with a census beginning from one month and older.⁷ Both counts exclude the Tribe of Levi, who is enumerated separately with a census beginning from one month and older.⁸ The enumeration in the beginning of Bamidbar includes the princes of each tribe which is not the case in Parshat Pinchas, but that missing detail is filled in in Parshat Masei.⁹ The Ibn Ezra also notes the similarity that both counts begin with the tribe of Reuven¹⁰ whereas the Ri B'chor Shor points out that in Parshat Pinchas it details the families of

¹ בא לו כהן גדול לקרות אם רצה לקרות בבגדי בוץ קורא ואם לא קורא באצטלית לבן משלו חזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן והסגן נותנו לכהן גדול וכהן גדול עומד ומקבל וקורא עומד וקורא אחרי מות ואך בעשור וגולל ספר תורה ומניחו בחיקו ואומר יותר ממה שקראתי לפניכם כתוב כאן ובעשור שבחומש הפקודים קורא על פה ומברך עליה שמנה ברכות על התורה ועל העבודה ועל ההודאה ועל מחילת העון ועל המקדש בפני עצמו ועל ישראל בפני עצמן (ועל ירושלים בפני עצמה) ועל הכהנים בפני עצמן ועל שאר התהלה: (יומא סח: משנה ז,א) \\ רבי חנינא בן גמליאל אומר: לא כדרך שחלוקין בחומש הפקודים חלוקין באבני אפוד, אלא כדרך שחלוקין בחומש שני... (סוטה לו. ועוד הרבה)

² בפסח קורין בפרשת מועדות של תורת כהנים בעצרת שבעה שבועות בראש השנה בחדש השביעי באחד לחדש ביום הכפורים אחרי מות ביום טוב הראשון של חג קורין בפרשת מועדות שבתורת כהנים ובשאר כל ימות החג בקרבנות החג: (משנה מגילה ג,ה ועוד הרבה)

³ וידבר יקוק אל־משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר: שָׂאוּ אֶת־רֹאשׁ כָּל־עֵדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁפַּחְתָּם לְבֵית אֲבוֹתָם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת כָּל־זָכָר לְגִלְגָּלְתָּם: מִבֵּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְיָמְעֵלָה כָּל־יִצְאָ צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אֹתָם לְצַבְאָתָם אֲתָה וְאַהֲרֹן: (במדבר א,א-ג)

⁴ ויהי אחרי המעשה פ ויאמר יקוק אל־משה ואל אלעזר בן־אהרן הכהן לאמר: שָׂאוּ אֶת־רֹאשׁוֹ כָּל־עֵדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִבֵּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְיָמְעֵלָה לְבֵית אֲבוֹתָם כָּל־יִצְאָ צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל: (במדבר כו,א-ב)

⁵ מִבֵּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְיָמְעֵלָה כָּל־יִצְאָ צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל תִּפְקְדוּ אֹתָם לְצַבְאָתָם אֲתָה וְאַהֲרֹן: (במדבר כו,ד)

⁶ אשר צוה וגומ' – שיהא מניינכם מעשרים שנה ומעלה, שנאמר: כל העובר על הפקודים וגו' (שמות ל,יג). (רש"י במדבר כו,ד) \\ מן עשרים שנה – והטעם: שנשאו כאשר צוה יי' את משה ובני ישראל היוצאים מארץ מצרים – כי היו בספורים רבים מיוצאי מצרים, והקרבן להיותם חמים. (אבן עזרא במדבר כו,ד) \\ מן עשרים שנה ומעלה כאשר צוה ה' את משה – רוצה לומר שאמרו להם למנותם מן עשרים שנה ומעלה, וכן עשו, כאשר צוה ה' את משה. והכתוב אחז דרך קצרה, להיות זה הענין מובן בעצמו. (רלב"ג במדבר כו,ד)

⁷ כאשר צוה ה' וגו' היוצאים מארץ מצרים – דכאן לא פירש ה' האיר יעמדו למנין, אבל התם פירש שיהיו "במספר שמות ולגוללותם" וכמבואר שם (א,יח), והודיע הכתוב שהיה המנין כאן גם כן באותו האופן. (נצי"ב העמק דבר במדבר כו,ד) \\ ועיין במלבי"ם שם שחולק ואומר שזה לא היה דומה למניין בתחילת פרשת במדבר: מן עשרים שנה ומעלה – ר"ל כי בפעם הראשון שנמנו בצאתם מארץ מצרים אחר יחל"פ לא הקפיד רק שיהיו מנינים כמה יש בהם שם מן עשרים ומעלה ולא הקפיד אז לפקדם לפי המשפחות ויתר ענינים שהקפיד עליהם במנין השני שמנה אותם בא' באייר, אבל במנין השני צוה להשיג על חמשה ענינים, כמ"ש בפ' במדבר והוא [א] שיהיו למשפחתם לביית אבותם, [ב] שיהיו זקניהם בראשיהם, [ג] במספר שמות, [ד] כל זכר לגלגלותם, [ה] כל יצא צבא, עיי"ש בפירושי, חוץ ממה שצוה שימנו רק מן עשרים ומעלה שזה נצטוו גם במנין הראשון, ועתה במנין זה הזכיר לביית אבותם ולא הזכיר למשפחותם ולא הזכיר שיהיו במספר שמות ולגוללותם, ומזה ידע משה שמנין זה דומה למנין הראשון שמנה אותם בעת יציאתם אחר יחל"פ שהי' העקר שימנו מן עשרים שנה ומעלה ואינו מקפיד על יתר הפרטים כי מנין זה לא היה צריך רק לדעת סכום האנשים שהגיעו לעשרים, וא"צ להתייחס על משפחותם ויתר הדברים שהקפיד במנין השני, וז"ש וידבר משה ואלעזר – ר"ל שדברו אליהם שא"צ להקפיד רק שימנו מן עשרים שנה ומעלה כאשר צוה ה' את משה ובני ישראל היוצאים מארץ מצרים, ר"ל במנין הראשון שלא הקפיד רק שימנו כמה יש בהם שם מן עשרים שנה ומעלה:

⁸ והלויים לא התפקדו בתוך בני ישראל פאשר צוה יקוק את־משה: (במדבר ב,לג) \\ כל־פקודי הלויים אשר פקד משה ואהרן על־פי יקוק למשפחתם כל־זכר מן־חדש ומעלה שנים ועשרים אלפי: (במדבר ג,לט) \\ והיו פקדיהם שלשה ועשרים אלף כל־זכר מן־חדש ומעלה פיו לא התפקדו בתוך בני ישראל פ' לא נתן להם נחלה בתוך בני ישראל: (במדבר כו,טט)

⁹ וידבר יקוק אל־משה לאמר: אלה שמות האנשים אשר יחלו לכם את־הארץ אלעזר הכהן והיושע בן־נון: ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחל את־הארץ: ואלה שמות האנשים למטה ה' כלב בן־נפֶּחֶזֶק... (במדבר לד,טו-טז)

¹⁰ ...והחל מראובן כספורים הראשונים במדבר סיני (במדבר א,כ) (אבן עזרא במדבר כו,ד)

each tribe something that is absent in Parshat Bamidbar.¹¹

Despite all the similarities between the census in the beginning of Bamidbar and the one found in Parshat Pinchas, there are also some significant qualitative differences between them.¹² The first count included a layout of the encampment, instructions as to how they would travel and a division of the tribes into four groupings of three, with each division having a lead tribe. None of these are a part of the count found in Parshat Pinchas. In Parshat Pinchas, there are also unique aspects that include a listing of the families of each tribe and the fact that it only presents a tribal and aggregate census total.

A lot of these differences can be accounted for by the difference in the purpose of these two counts, each one preparing for a different upcoming challenge. The count in Pinchas specifically notes that it is in anticipation of the division of the land along tribes and families. "Among these shall the land be apportioned as shares, according to the listed names: with larger groups increasing the share, with smaller groups reducing the share. Each is to be assigned its share according to its enrollment."¹³ On the other hand, the count in Bamidbar was in anticipation of the travel that Bnei Yisrael were about to embark upon and their need to deal with the newly constructed Mishkan hosting God's presence. It set forth a structure for how the camp would encircle the Mishkan when it was encamped. In addition, it provided the procedure for dismantling the camp, the order for its travelling and the reconstruction of the camp once they reached their next destination. Though the differences are not solely practical, they also speak to a qualitative distinction between the two encounters that Bnei Yisrael were about to experience in each case, respectively.

In Parshat Vayichi, Yaakov falls ill and Yosef comes to visit him with his two sons in order that Menashe and Efrayim can receive a blessing from their grandfather before he passes away.¹⁴ Yaakov upon being informed of Yosef's arrival launches into a

soliloquy whereby he grants Yosef an extra portion above his brothers by upgrading the status of Yosef's children to be on par with the remainder of Yaakov's children. "Now, your two sons, who were born to you in the land of Egypt before I came to you in Egypt, shall be mine; Efrayim and Menashe shall be mine similar to Reuven and Shimon."¹⁵ In essence, the tribe of Yosef was bifurcated into two tribes, Efrayim and Menashe. Yaakov then continues with an explanation for why he had to bury Yosef's mother Rachel on the way to Efrat and presumably not in Ma'arat HaMachpela as would have been expected. Then Yaakov catches a glimpse of his grandchildren and asks for Yosef to bring them forward in order that he can bless him. Yosef presents Menashe on Yaakov's right side and Efrayim on his left so that when Yaakov blessed them, the older of the two, Menashe, would receive the blessing with Yaakov's right hand placed on his head. To Yosef's amazement and dismay, Yaakov proceeds to cross his arms in order to place his right hand on the head of the younger grandson Efrayim and the left hand on Menashe's head. Before Yosef has a chance to protest, Yaakov blesses Yosef and by transitive property Efrayim and Menashe as well. When Yosef objects to his father's switching of the placement of his hands, Yaakov responds that his fully aware of the change he was making. "But his father insisted, saying, 'I know, my son, I know. He too shall become a people, and he too shall be great. Yet his younger brother shall be greater than he, and his offspring shall be plentiful enough for nations.' So he blessed them that day, saying, 'By you shall Yisrael invoke blessings, saying: "May God make you like Efrayim and Menashe." Thus he put Efrayim before Menashe."¹⁶ Yaakov makes it clear that the crossing of his arms for the blessing was no accident and that his placement of Efrayim before Menashe in his granting of tribal status to Yosef's children was also not a slip of the tongue.

The Breishit Raba states that "just as Efrayim preceded Menashe in this instance so too in every other place Efrayim will be before Menashe."¹⁷ The Midrash then provides an exhaustive list of instances

¹¹ ...ואכן הזכיר שם המשפחות, אבל במדבר סיני לא הזכיר שם המשפחות. (ר"י בכור שור במדבר כו,ד)

¹² מבן עשרים שנה ומעלה – ר"ל כי בפעם הראשון שנמנו בצאתם מארץ מצרים אחר יח"כ פ לא הקפיד רק שיהיו נמנים כמה יש בהם שהם מבן עשרים ומעלה ולא הקפיד אז לפקדם לפי המשפחות ויתר ענינים שהקפיד עליהם במנין השני שמנה אותם בא"י, אבל במנין השני צוה להשגיח על חמשה ענינים, כמ"ש בפ"י במדבר והוא [א] שיהיו למשפחתם לבית אבותם, [ב] שיהיו זקניהם בראשיהם, [ג] במספר שמות. [ד] כל זכר לגלגלותם, [ה] כל יצא צבא, עיי"ש בפירושי, חוץ ממה שצוה שימנו רק מבן עשרים ומעלה שזה נצטוו גם במנין הראשון, ועתה במנין זה הזכיר לבית אבותם ולא הזכיר למשפחותם ולא הזכיר שיהיו במספר שמות ולגלגלותם, ומזה ידע משה שמנין זה דומה למנין הראשון שמנה אותם בעת יצ"מ אחר יח"כ שיהי' העקר שימנו מבן עשרים שנה ומעלה ואינו מקפיד על יתר הפרטים כי מנין זה לא היה צריך רק לדעת סכום האנשים שהגיעו לעשרים, וא"צ להתייחס על משפחותם ויתר הדברים שהקפיד במנין השני, ז"ש וידבר משה ואלעזר – ר"ל שדברו אליהם שא"צ להקפיד רק שימנו מבן עשרים שנה ומעלה כאשר צוה ה' את משה ובני ישראל היוצאים מארץ מצרים, ר"ל במנין הראשון שלא הקפיד רק שימנו כמה יש בהם שהם מבן עשרים שנה ומעלה: (מלבי"ם במדבר כו,ד)

¹³ וידבר יתקן אל-משה לאמר: לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות: לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו איש לפי פקדויו יתן נחלתו: אך-בגורל יחלק את-הארץ לשמות ממות-אבתם ויחלל: על-פי הגורל תחלק נחלתו בין רב למעט: (במדבר כו,ג-ו)

¹⁴ ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חלה ויקח את שני בני עמו את מנשה ואת אפרים: ויגד ליעקב ויאמר הנה בןך יוסף בא אליך ויתחזק וישב על המטה: (בראשית מח,א-ב)

¹⁵ ועתה שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרימה לי הם אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי: (בראשית מח,א)

¹⁶ ויך יוסף כי ישיית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמר יד אביו להסיר אתה מעל ראש אפרים על ראש מנשה: ויאמר יוסף אל אביו לא כן אבי כי זה הפכר שים ימיך על ראשו: וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו וזרעו יהיה מלא הגוים: ויברכם ביום ההוא לאמור בך יברך וישאל לאמר ישמך אלקים כאפרים וכמנשה וישם את אפרים לפני מנשה: (בראשית מח,ז-כ)

¹⁷ ויברכם ביום ההוא, כשם שקדמו כאן כך קדמו בכל מקום, קדמו בתולדות, אלה תולדות בני אפרים ואחר כך אלה תולדות בני מנשה, ביוחסין (במדבר א) לבני אפרים תולדותם למשפחותם, קדמו בנחלה (יהושע ט) זאת נחלת בני אפרים ואח"כ זאת נחלת בני מנשה, קדמו בדגלים (במדבר ב) דגל מחנה אפרים ואח"כ ועליו מטה מנשה, קדמו בנשיאים (שם ז) ביום השביעי נשיא לבני אפרים ואח"כ (שם ז) ביום השמיני נשיא לבני מנשה, קדמו בשופטים יהושע משל אפרים וגדעון משל מנשה, קדמו במלכים ירבעם משל אפרים ויהוא משל מנשה, קדמו בברכה בן יברך ישראל לאמר וישמך אלהים כאפרים וכמנשה, קדמו בברכה וישם את אפרים לפני מנשה. (בראשית רבה עז,ה)

that verify this principle starting in Sefer Bamidbar.¹⁸ In the list of the princes that were to assist Moshe with the census, the Torah states, "for the tribe of Yosef, for Efrayim (לְבִנֵי יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם), Elishama ben Amihud, for Menashe (לְמִנְשֵׁה), Gamliel ben P'Datzur"¹⁹ In the census, it first counts the tribe of Efrayim (לְבִנֵי יוֹסֵף לְבִנֵי אֶפְרַיִם) and then the tribe of Menashe (לְבִנֵי מְנַשֶּׁה).²⁰ For the encampment, Efrayim is leader of the western tripartite (דָּגַל מַחֲנֵה) and Menashe is under Efrayim's jurisdiction (וְעֵלְיוֹ מִטֵּה מְנַשֶּׁה).²¹ When the princes offered their sacrifices to consecrate the Mishkan, the prince of Efrayim presented his gift on day seven (בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי) followed by Menashe on the eighth day (בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי נָשִׂיא לְבִנֵי מְנַשֶּׁה).²² Later in Parshat B'ha'alotcha, when the camp begins to travel, Efrayim begins to advance (וְנֹסַע דָּגַל מַחֲנֵה בְנֵי-אֶפְרַיִם) prior to Menashe (וְעַל-צִבְאָה מִטֵּה בְנֵי מְנַשֶּׁה).²³ When Moshe chooses the individuals that would be sent to investigate the land, it mentions the representative of Efrayim²⁴ prior to the representative of Menashe.²⁵ When Moshe bestows his final blessings to Bnei Yisrael in Zot HaBeracha, he mentions Efrayim before Menashe.²⁶ In Sefer Yehoshua, when delineating the portions of inheritance that were allocated to each tribe, it describes the regions of Efrayim²⁷ prior to those of Menashe.²⁸ Lastly, the Midrash notes that Yehoshua, a leader from Efrayim, preceded the tenure of the Shofet Gidon, who was from Menashe. In addition, when the northern kingdom of Yisrael seceded from Yehuda, its first king was Yeravam from the tribe of Efrayim and only many years later did Yehu from Menashe ascend the throne. It is also interesting to note that in many of these instances, the umbrella name of the tribe, Yosef, is specifically associated with Efrayim.

While the above-mentioned list of examples is pretty exhaustive and compelling, it neglects to mention a number of instances which undermine the principle. It is a case of selective disclosure. In this week's Parsha, when the census enumerates the families of the different tribes, it first details the tribe of Menashe

and then only identifies the families of Efrayim (אֵלֶּה בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחְתֶּם מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם: בְּנֵי מְנַשֶּׁה...) and then only identifies the families of Efrayim (אֵלֶּה בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחְתֶּם).³¹ Later in Parshat Masei, when it enumerates the princes that would represent each tribe in the division of the land, it first mentions the prince of Menashe (לְבִנֵי יוֹסֵף לְמִטֵּה בְנֵי מְנַשֶּׁה) and then only cites the prince of Efrayim (וְלִמְטֵה בְנֵי אֶפְרַיִם).³² In addition, in Sefer Yehoshua, it notes the portion of land that was allocated to the tribe of Yosef through the Goral (הַגּוֹרָל), the lots. After describing its boundaries, the introduction concludes, "And the children of Yosef, Menashe and Efrayim (וַיִּנְחְלוּ בְנֵי-יוֹסֵף מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם), took their inheritance."³³ Lastly, in Parshat Sh'lach, when Moshe is listing the individuals that would be sent to investigate the land, it prefaces the representative of Menashe with the original tribe's name of Yosef (לְמִטֵּה יוֹסֵף לְמִטֵּה מְנַשֶּׁה).³⁴ In contrast to all the examples cited above, in these cases the umbrella name of the tribe, Yosef, is specifically associated with Menashe.

When Yaakov switches the Beracha, the Torah relates, that Yaakov "switched his hands because Menashe was the firstborn (מְנַשֶּׁה שִׁכַּל אֶת-יְדָיו כִּי מְנַשֶּׁה הוּא הַבְּכוֹר)."³⁵ Why is the fact that Menashe is the Bechor the reason for why Yaakov crossed his arms? Many suggest that it just indicates that Yaakov was aware of how Yosef had placed his children opposite Yaakov "because Menashe was the Bechor" and therefore Yaakov intentionally twisted his arms to deal with that issue.³⁶ The Ibn Ezra offers an alternative reading of the verse because he explains that the word "Ki (כִּי)" can also be used to mean "even though (אֲף עַל פִּי)".³⁷ He cites an example and claims that are many more instances of this phenomenon and, in accordance, he reads the Pasuk as stating that Yaakov crossed his arms "even though Menashe was the first-born."

The Netziv notes that Yaakov's crossing of his arms was a strange solution to switching the Beracha that he intended to give to Yosef's children. It would have been much easier for Yaakov to simply swap the

¹⁸ הוֹסַפְנוּ כַּמָּה מִקְוֹמוֹת שֶׁגַם תּוֹמְכִים בְּכָל הַזֶּה
¹⁹ לְבִנֵי יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם אֵלִישָׁמָה בֶן-עֵמִיחֻד לְמִנְשֵׁה גַמְלִיֵּאל בֶן-פְּדָחְזוֹר: (בַּמִּדְבָּר א, י.)
²⁰ לְבִנֵי יוֹסֵף לְבִנֵי אֶפְרַיִם תּוֹלְדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתֶּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַלֶּה לְכָל יָצָא צָבָא: לְמִטֵּה מְנַשֶּׁה תּוֹלְדֵיהֶם לְמִשְׁפַּחְתֶּם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפָּר שְׁמוֹת מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְעַלֶּה לְכָל יָצָא צָבָא: פְּדָחְזוֹר לְמִטֵּה מְנַשֶּׁה שִׁגִּים וְשִׁלְשִׁים אֶלְף וְאַמְתָּיִם: (בַּמִּדְבָּר א, ל-ב לה)
²¹ דָּגַל מַחֲנֵה אֶפְרַיִם לְצַבְאָתָם יְמֵה וְנָשִׂיא לְבִנֵי אֶפְרַיִם אֵלִישָׁמָה בֶן-עֵמִיחֻד: (בַּמִּדְבָּר ב, יח)
²² וְעֵלְיוֹ מִטֵּה מְנַשֶּׁה וְנָשִׂיא לְבִנֵי מְנַשֶּׁה גַמְלִיֵּאל בֶן-פְּדָחְזוֹר: (בַּמִּדְבָּר ב, כ)
²³ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי נָשִׂיא לְבִנֵי אֶפְרַיִם אֵלִישָׁמָה בֶן-עֵמִיחֻד: (בַּמִּדְבָּר ז, ח)
²⁴ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי נָשִׂיא לְבִנֵי מְנַשֶּׁה גַמְלִיֵּאל בֶן-פְּדָחְזוֹר: (בַּמִּדְבָּר ז, ט)
²⁵ וְנֹסַע דָּגַל מַחֲנֵה בְנֵי-אֶפְרַיִם לְצַבְאָתָם וְעַל-צִבְאָאוֹ אֵלִישָׁמָה בֶן-עֵמִיחֻד: וְעַל-צִבְאָה מִטֵּה בְנֵי מְנַשֶּׁה גַמְלִיֵּאל בֶן-פְּדָחְזוֹר: (בַּמִּדְבָּר י, כ-כ, כג)
²⁶ לְמִטֵּה אֶפְרַיִם הוֹשַׁע בֶּן-נוּן: (בַּמִּדְבָּר יג, א)
²⁷ לְמִטֵּה יוֹסֵף לְמִטֵּה מְנַשֶּׁה גְּדִי בֶן-סוֹסִי: (בַּמִּדְבָּר יג, א)
²⁸ כְּבוֹד שׂוֹלוֹ הַדָּר לֹא יִקְרָא אֶת קִרְוָיו בְּהֵם עֵמִים: יְגַח יְחִידוֹ אֶפְסִי-אֶרֶץ וְהֵם רַבּוֹת אֶפְרַיִם וְהֵם אֶלְפֵי מְנַשֶּׁה: (דְּבָרִים לג, ז) || יַעֲלֵה מִשָּׁה מְעַרְבַת מֵאֵב אֶל-יְהִר נְבוֹ רֹאשׁ הַפְּסָגָה אֶשֶׁר עַל-פְּנֵי יְרֵחוֹ וְיִרְאֶהוּ יִקְוֶה אֶת-כָּל-הָאֶרֶץ אֶת-הַגְּלֵעָד עַד-דָּן: וְאֵת כָּל-נַפְתָּלִי וְאֶת-אֶרֶץ אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְאֵת כָּל-אֶרֶץ יְהוּדָה עַד הַיָּם הָאֲחֻזָּר: (דְּבָרִים לד, א-ב)
²⁹ וְהָיָה גְבוּל בְּנֵי-אֶפְרַיִם לְמִשְׁפַּחְתָּם וְהָיָה גְבוּל בְּחֵלְתָם מִזְרְחָה עַד-בֵּית חוּרָן עַל-זֶה: (יְהוֹשׁוּעַ טז, ה)
³⁰ וְהָיָה הַגּוֹרָל לְמִטֵּה מְנַשֶּׁה כִּי-הוּא בְּכוֹר יוֹסֵף לְמִכִּיר בְּכוֹר מְנַשֶּׁה אֲבִי הַגְּלֵעָד כִּי הוּא הָיָה אִישׁ מִלְחָמָה וְהָיָה-לוֹ הַגְּלֵעָד וְהַבָּשָׂן: (יְהוֹשׁוּעַ יז, א)

³¹ בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחְתֶּם מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם: בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמִכִּיר מִשְׁפַּחַת הַמִּכִּירִי וּמִכִּיר הוֹלִיד אֶת גְּלֵעָד לְגֵלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגְּלֵעָד: (בַּמִּדְבָּר כו, כח-כט)
³² אֵלֶּה בְּנֵי אֶפְרַיִם לְמִשְׁפַּחְתֶּם לְשׂוֹתֵלַח מִשְׁפַּחַת הַשְּׁתִּלְחִי לְבָכֹר מִשְׁפַּחַת הַבְּכָרִי לְתַחַן מִשְׁפַּחַת הַתְּחִנִּי: (בַּמִּדְבָּר כו, לה)
³³ לְבִנֵי יוֹסֵף לְמִטֵּה בְנֵי מְנַשֶּׁה נָשִׂיא חִיטָּא בֶן אֶפְדִּי: (בַּמִּדְבָּר לד, כג)
³⁴ וְלִמְטֵה בְנֵי אֶפְרַיִם נָשִׂיא קְמוּאֵל בֶּן שִׁפְטוֹן: (בַּמִּדְבָּר לד, כד)
³⁵ וְיָצָא הַגּוֹרָל לְבִנֵי יוֹסֵף מֵיֶרֶדְן: רִיחוֹ לְמִי: רִיחוֹ מִזְרְחָה הַמִּדְבָּר עַלֶּה מִיֶּרִיחוֹ בְּהָר בֵּית-אֵל: וְיָצָא מִבֵּית-אֵל לְזֶהָה וְעָבַר אֶל-גְּבוּל הָאֶרֶץ עַטְרוֹת: וְיִרְדֵּימָה אֶל-גְּבוּל הַיִּפְלֹטִי עַד גְּבוּל בֵּית-חוּרָן תַּחְתּוֹן וְעַד-גְּזֹר וְהָיָה תְּחִלָּתוֹ יְמֵה: וַיִּנְחְלוּ בְנֵי-יוֹסֵף מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם: (יְהוֹשׁוּעַ טז, א-ד) || וַעֲיִן הָעֵרָה 30
³⁶ וַיִּשְׁלַח יִשְׂרָאֵל אֶת-יְמִינוֹ וַיִּשֶׁת עַל-רֹאשׁ אֶפְרַיִם וְהוּא הַצָּעִיר וְאֶת-שְׂמָאלוֹ עַל-רֹאשׁ מְנַשֶּׁה שִׁכַּל אֶת-יְדָיו כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר: (בְּרַאשִׁית מח, די)
³⁷ שִׁכַּל אֶת יְדָיו – כְּתַרְגוּמוֹ: אַחֲרֵימִינוּ, בְּהַשְׁכֵּל וְחִכְמָה שִׁכִּיל יְדָיו לֵכֵן, וּמַדַּעַת, כִּי יוֹדַע הִיָּה כִי מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר, וְאֵף עַל פִּי כֵן לֹא שֶׁת יְמִינוֹ עֵלְיוֹ. (רַש"י בְּרַאשִׁית מח, די) || כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר – וְיוֹדַע הִיָּה יַעֲקֹב שִׁיוֹסֵף בְּנוֹ הַבְּיָאָם שִׁיחָה מְנַשֶּׁה לִּמְיִנוֹ שֶׁל יַעֲקֹב וְאֶפְרַיִם לְשְׂמָאלוֹ, וְהוּא רָצָה לְתַת יְמִינוֹ עַל רֹאשׁ הַצָּעִיר וּשְׂמָאלוֹ עַל רֹאשׁ הַבְּכוֹר. (רַש"י בְּרַאשִׁית מח, די)
³⁸ שִׁכַּל אֶת יְדָיו כִּיאוֹל יְדָיו הַשְׁכִּילוֹ מָה שֶׁהוּא רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת. כִּי מְנַשֶּׁה הַבְּכוֹר – אֵף עַל פִּי שְׂמַנְשָׁה הוּא הַבְּכוֹר וְכֵן כִּי עַם קִשָּׁה עוֹרֵף (שְׂמוֹת לד, ט), וְרַבִּים כֵּן. (אֲבָן עֲזָרָה בְּרַאשִׁית מח, די)

position of the children, moving Efrayim to be situated on his right side and Menashe to be positioned on his left side.³⁹ The fact that he did not opt for the simpler solution and chose to shift his arms indicates that there must be significance to the swapping of the Beracha in this unusual manner. According to the Netziv, the arms are the extension of the mind and intellectual capacity of the individual. They represent the manifestation of the creative ability of the person; the way that person or musician is able to bring their talent or genius to fruition. It is interesting to note the colloquialism that the gesticulation of a person's hands is portrayed as "talking with their hands." This relates hands to speech which is Man's uniqueness in the creation and that which distinguishes him from the animals; it is the defining aspect of man.⁴⁰ Conversely, the legs of the individual represent the natural motion of the person based on their character and essence; the default path which one would naturally follow without any thought or consideration. It represents that which connects Man to the animal kingdom. More succinctly, the upper half of the body is associated with the spiritual realm, whereas the lower part of the body corresponds to the physical world.

Yosef HaTzadik was an unusual individual who was able to straddle disparate worlds. He was at once able to rise to become the viceroy of Egypt, yet at the same time remain faithful to his heritage. Through his many trials and tribulations, rising and falling, Yosef developed into a skilled leader, who, despite his being an outsider, gained the respect and confidence of the elite of Egypt. Upon reunification with his family, he also became the de facto leader of the family, providing financial support and eventually assuming the patriarchal position after the

passing of his father Yaakov. All through this journey and rise to power, Yosef remains conspicuously dedicated to God. In every encounter, he is self-effacing and makes it clear that he is simply a pawn or messenger of God.⁴¹ In addition, Chazal portray Yosef as a dedicated pupil of the Torah taught by his father Yaakov. This all speaks to the unusual strength and acumen that Yosef also possessed in the spiritual world. He excelled in both the physical world and spiritual realm and was a rare combination of both political and spiritual leadership. His children, Menashe and Efrayim, followed in his footsteps, but as is true with many talented individuals, their children and/or students are unable to fully replicate the complex balance and composite that their parent or teacher represents. They therefore tend to emphasize, accentuate or favor one aspect of their role model rather than being able to fully imitate the totality of their persona. Menashe more closely followed his father's footsteps in the area of political savviness and leadership, whereas Efrayim was more in tune with Yosef's spiritual excellence.⁴² In a sense, Yosef was his synthesis of Menashe and Efrayim.

This nuanced difference between Menashe and Efrayim is captured in many of the Midrashei Chazal that attempt to identify anonymous assistants of Yosef that are mentioned in the Torah. When Yosef's brothers came to Egypt to purchase food, they interact with "the one who is charge of his (Yosef's) house (לְאִישׁ עַל-בֵּיתוֹ),"⁴³ the "man in charge of Yosef's house (יֹסֵף) עַל-בֵּית יוֹסֵף" and the "interpreter (כִּי הַמְלִיץ בֵּינֵתָם)."⁴⁵ In all of those instances, Chazal identify the individual as being Yosef's son Menashe.⁴⁶ On the other hand, when Yosef is informed by one of the messengers that his

³⁹ שכל את ידיו כי מנשה הבכור – הוא מיותר, שהרי ידענו מעין הפרשה כי מנשה הבכור. אבל יש בזה עומק וכוונה, דבאמת לא היה ליעקב לשכל את ידיו, אלא להפוך את מעמד הבנים. אבל באשר "מנשה הבכור" משום הכי היה מכוון שיעמוד מנשה לרגל הימני של יעקב ואפרים לרגל השמאלי, ורק את ידיו שיקל שיהיו להיפך. וטעמו של דבר, שאע"ג שהקדים יעקב את אפרים לפני מנשה ומשום הכי היה במדבר ראש הדגל, מכל מקום בפקודים דפרשת פינחס היה להיפך, ולא עוד אלא בפקודי דפרשת במדבר כתוב בכל הדגלים "והחונים עליו" משא"כ במנשה כתיב "ועליו מטה מנשה". כל זה בא ללמדנו שלא היה אפרים קודם למנשה אלא בעינינו רוחנים מה שלמעלה מהליכות עולם הטבע, אבל בהליכות עולם היה מנשה קודם וגדול מאפרים. משום הכי במנין הראשון בהר חורב שהיתה שכינת עולם על ראשם וכל ההנהגה היתה למעלה מהטבע, היה אפרים קודם, אבל בפקודי דערבות מואב בכניסתם לארץ שהיו כמעט בהליכות הטבע כמבואר להלן ובספר במדבר ודברים, משום הכי היה מנשה קודם. ועיין מה שכתבתי בספר במדבר (ב,כ) בשינוי "ועליו מטה מנשה". וזה הגיע, משום דבהליכות הטבע מעלת הבכורה מסוגלת הרבה, כמו שכתבתי לעיל (כז,ט). והנה היד משמשת את הראש והדעת, והרגל משמשת הליכות הגוף לפי טבעו, ומשום הכי אמרו חז"ל במליצתם (עירובין ע"ב), 'ברא כרעא דאבוה', פירושו, הרגל טבע אביו, שמהלך מעצמו בלי מחשבה ושכל. משום הכי רצה יעקב אשר מנשה יעמוד לרגלו הימנית, ושכל את ידיו להיות אפרים רק לידו הימנית. ועוד עיין בסמוך פסוק כ'. וזהו שפירש הכתוב הטעם "כי מנשה הבכור." (נצי"ב בראשית מח,יד)

⁴⁰ ויִצְרָא יְקוֹק אֱלֹקִים אֶת-הָאָדָם עֶפְרָיִם מִן-הָאָדָמָה וַיִּפַּח בְּאִפָּיו נְשִׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֹפֶשׁ חַיָּה: (בראשית ב,ז) \\\ וברא יי אלקים ית אדם עפרא מן ארעא ונפח באפוהי נשמתא דחיי והות באדם לרוח ממלא: (אונקלוס בראשית ב,ז)

⁴¹ אִינְנוּ גְדוֹל בְּבֵית ה' הָזֶה מִמֵּנִי וְלֹא-חֲשַׁךְ מִמֵּנִי מַלְאָכֵי הַשָּׁמַיִם כִּי אִם- אוֹתָךְ בְּאֶשֶׁר אֶת-אֲשֵׁינוּ וְאִיךְ אֶעֱשֶׂה הַרְעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וְחִטָּאתִי לְאֱלֹקִים: (בראשית ט,ט) \\\ ויאמר יי אליו תלום חלמנו ופתר אין אתו ויאמר אלהם יוסף הלוא לאלקים פתרנים ספרו-נא לי: (בראשית מ,ח) \\\ וינען יוסף את-פרעה לאמר בלעדי אלקים יענה את-שלוש פרעה: (בראשית מא,טז) \\\ ועתה אל-תעצבו ואל-יחר בעיניכם כי-מכרתם אתי הנה כי למחיה שלחתי אלקים לפניכם: (בראשית מה,ה) \\\ ויאמר אל-תיראו יוסף אל-תיראו כי הנה תחית אלקים אני ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה ולמען עשה פנים הנה תחית עם-רב ועתה אל-תיראו אנכי אכלל אתכם ואת-טפכם וינחם אותם וידבר על-לבם: (בראשית נ,יט-כא)

⁴² ספר מעין בית השואבה על התורה – בראשית מח,יד – ר' שמעון שוואב: "...ויל שכוונתו בזה הייתה שנה יוסף נצטרפו תכונות איש הרוח ואיש המעש, והיינו שהיה מושל מדיני וגם מושל ברוחו גדול בתורה כמו שאמרו חז"ל בפי', היותו בן זקנים ליעקב, אבל בבני נחלקו הענינים שעיקר תפקידו של מנשה היה להיות הממונה על בית יוסף, ואפרים היה לומד תורה מפי יעקב אבינו...

⁴³ וַיֵּצֵא אֶת-אֲשֶׁר עַל-בֵּיתוֹ לְאֹמֶר מַלְאָךְ אֶת-אֲמַתְּחַת הָאֲנָשִׁים אֲכָל כֶּאֱשֶׁר יוֹכְלוּ וַיִּכְלוּ שְׂאֵת וְשִׁים קֶסֶף אִישׁ בְּכִפֵּי אֲמַתְּחָתוֹ: (בראשית מד,א) \\\ מיד ויצו את אשר על ביתו לאמר מלא את אמתחת האנשים אכל וגו' – אמר למנשה, מלא את אמתחת וגו'. ואת גביעי גביע הקסף תשים בפי וגו'. (תנחומא מקץ י') \\\ הם יצאו את-העיר לא הרחיקו יוסף אמר לְאִישׁ עַל-בֵּיתוֹ קוֹם רִדְף אַחֲרַי הָאֲנָשִׁים וְהִשְׁגַּתְּם וְאִמְרַתְּ אֲלֵהֶם לְמַה שְׁלַמְתֶּם רְעָה תַחַת טוֹבָה: (בראשית מד,ד) \\\ ...מנשה גרם לשבטים לקרוע לפיכך נתקרה נחלתו חציה בארץ הירדן וחציה בארץ כנען. (בראשית רבה פד,כ) \\\ לאשר על ביתו – נמצא בבראשית רבה (בראשית רבה פד,כ) שהוא היה מנשה, ועל ידי שעל רדיפתו קרעו השבטים בגדיהם, נקרה גם לו נחלתו שהירדן מפסיק נחלתו. (חזקוני בראשית מד,ד)

⁴⁴ וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת־מֶלֶךְ מִצְרָיִם וַיֹּאמֶר לְאֲשֶׁר עַל-בֵּיתוֹ הֲבֵאתָ אֶת-הָאֲנָשִׁים הַבְּיָתָה וְטֹבָה לְבָח וְהָלוֹךְ כִּי אֲתִי יֵאָכְלוּ הָאֲנָשִׁים בְּצִהָרֵיהֶם: וַיַּעַשׂ הָאִישׁ כְּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיָּבֵא אֶת-אֶת הָאֲנָשִׁים בֵּיתוֹ יוֹסֵף...וַיִּגְשׂוּ אֶל-הָאִישׁ אֲשֶׁר עַל-בֵּית יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו פֶּתַח הַבַּיִת: (בראשית מג,טז) \\\ ונחמא יוסף עמיהו ית בנימין ויאמר למנשה דממנא אפטרופוס על ביתיה אעיל ית גובריא לביתא ופרע בית ניכסתא וסב גידא נשיא ואתקו תבשילא באפיהו ארום עמי ייכלו גובריא באישו שריותא דטיהרא: (תרגום יונתן בראשית מג,טז) \\\ ויעש האיש כאשר אמר יוסף – אמרו חכמים זה מנשה. ואת היקר קורא אותו איש הלא לא היה בן ט' שנים לכל היותר שהרי יוסף היה בן ל' שנה בעמדו לפני פרעה ובן ט"ל כשבא יעקב למצרים ז' שנים של שובע וכו' של רבע כדכתיב כי זה שנתים הרעב. ורש"י פ"ב במסכת אבות בן ג' שנים למצות וילפין משמעו ולי כושאו על שכם לא היו כי אם בן י"ג שנה כשתחשוב שנותם וכתוב בהם איש חרבו על ירכו וצ"ע. (הדר זקנים וגם דעת זקנים בראשית מג,יז) \\\ ויגשו אל האיש אשר על בית יוסף – כשדרשונו זה מנשה: (שכל טוב בראשית מג,טט)

⁴⁵ וְהָלַךְ אֲדָמָה וַיִּשְׁמַע יוֹסֵף כִּי הַמְלִיץ בֵּינֵתָם: (בראשית מב,כג) \\\ והם לא ידעו כי שומע יוסף כי המליץ, זה מנשה (בראשית רבה צא,ח)

⁴⁶ עיין הערות 43-45 \\\ ויוסף הוא השליט וגו', שלש זירות גדו שלא יכנס עבד למצרים, ושלא יכנס אדם בשני חמורים, ושלא יוליו חמרים תבואה ממקום למקום, שלא יכנס

father had fallen ill (וַיֵּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ תָּלָה)⁴⁷ the Midrash suggests it was Efrayim who was the bearer of the news since he was regularly in the presence of Yaakov due to his constant studying of Torah with Yaakov.⁴⁸ Chazal depict Menashe as Yosef's political protégé and portray Efrayim, through his interactions with Yaakov, as his spiritual inheritor or disciple.

The eldest born child's rights as the first born in the family disproportionately relate to the areas of leadership and matters of "this world (הזה)."⁴⁹ That role is assumed both naturally, related to their position within the family (see Parshat Bo – The Significance of Makkat Bechorot), as well as because it is their right due to their birth order. Whereas, with regards to spiritual issues, it has very little impact or value, since excellence in that realm is more related to or dependent upon the effort, investment and connection one makes with the spiritual world; it is something that one personally has to search for and build. That is the reason why this mantle of spiritual leadership is regularly removed from the Bechor throughout Sefer Breishit.

Yaakov was keenly aware of the fact that good political leadership was essential to the success of Bnei Yisrael, but he also knew that it was equally important that the nation have strong spiritual anchoring. Therefore, in conveying the Beracha to Menashe and Efrayim "he crosses his hands, because Menashe was the first-born." Yaakov only switched the blessing with regards to the spiritual realm that is associated with the upper-half of the

body and that is why he twists his arms instead of switching his grandchildren's position. In doing so, his legs remained in place. The reason Yaakov crossed his arms is "because Menashe remained the first-born" in the leadership realm and for political matters which are represented by the lower half of the body. Yaakov blessed each child to be the preeminent leader in the domain in which they excelled; Menashe with political authority and Efrayim with spiritual leadership. "He places Efrayim before Menashe (וַיִּשֶׂם אֶת-אֶפְרַיִם לְפָנֵי מְנַשֶּׁה)⁵⁰ in order to unequivocally demonstrate that the spiritual realm takes precedence, though acknowledging that both are integral to a balanced and successful nation.⁵¹ Together, their symbiotic roles would rise to the unique quality of the leadership of Yosef.

The Gemara in Shabbat discusses why there are unusual signs (upside down Nun) that surround the two verses that form the Pashiya of VaYehi BinSo'a Ha'Aron (וַיְהִי בְנִסְעֵ הָאָרוֹן).⁵² Rabbe suggests it is because it is its own independent Sefer and therefore Sefer Bamidbar is really a coalescing of three different Sefarim; one prior to VaYehi BinSo'a, VaYehi BinSo'a itself and that which is found after VaYehi BinSo'a.⁵³ According to Rabbe's view, the Torah is not a Pentateuch (חומשים), but rather a Septateuch.

VaYehi BinSo'a is the dividing line in the book of Bamidbar. That which is found before it is describing the idyllic state of how Bnei Yisrael were to enter Eretz Yisrael. Their camp, surrounded by the clouds of glory and with God's presence at its center, would

אדם עד שלא יכתוב שמו ושם אביו ושם זקינו, והוא תמן מנשה קאים מקבל פתקין, אמרין נעול ונחמי אי אשכחן יתיה טעון לן במדינו דמכסא הא טב ואם לאו בצפרא נחמי מה נעבוד. (בראשית רבה צא,ד) ׁ ׁ והיה מנשה יושב לפני אביו אמר לו אביו קום אתה, מיד עמד מנשה והכהו מכה אחת והכניסו בבית האסורים ונתן עליו כבלים ואמר להם זה יהיה חבוש עד שתביאו את אחים ויאמנו דברים (בראשית רבה צא,ו) ׁ ׁ מה כתיב למעלה מן העיני, וירדו אחי יוסף עשרה (בראשית מב ג), כיון שירדו למצרים עשה יוסף בערמה שלש פרוטוגמיות (פי' כתיבים), אחד שלא יאז עבד נכנס למצרים ליקח שם, ואחד שלא ילך אדם אחד אחר שני חמורים, ואחד שלא יאז נכנס עד שיתכתוב שמו שם אביו ושם זקינו, מה עשה יוסף צוה שיביאו לו שמות בני אדם, שהיו כותבין בכל יום ויום, נכנסו ביום הראשון, הכניסו לפניו את השמות שנכנסו, וכך בכל יום ויום היו מודיעים לו, כיון שירדו אחיו של יוסף, לא נכנסו כולם בפילי אחד, היה בעל הפילי אומר לו מה שמך, אמר לו ראובן בן יעקב בן יצחק, וכן שמעון וכן כולם, הביאו הכתבים אצל יוסף, כיון שקרא אותם, ידע שאחיו היו שם, שלח למנשה בנו, אמר ראה לאיכן הם הולכים, הלך מנשה ראה אותם מחזרין בתוך השוק, יוצאין משוק זה לשוק זה, מן מבוי זה למבוי זה, שלח אחריהם ובאו לפניו, כיון שראו אותם ודאי הכירים (תנחומא – בומר – מ"ק ז') ׁ ׁ והיה מנשה בן יוסף יושב לפניו א"ל אביו קום אתה, מיד קם מנשה והכהו מכה אחת הכניסו בבית האסורים ונתן עליו כבל, אמר שמעון לאחיו אתם אומרים מכה של מצרים הוא זה אינה אלא של בית אבא, כיון שראו אחי יוסף שהכניס מנשה את שמעון לבית האסורים ושלח ידו בו ונתן אותו בכבל נפלה אימה עליהם והלכו אצל אביהם עד שביאו את בנימין והעמידוהו לפני יוסף (תנחומא – וורשא – יג"ט ד)

⁴⁷ וַיְהִי אִמְרָא הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֵּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ תָּלָה וַיִּלְחַ אֶת-שָׁנָי בְּנֵי עֵמֹא אֶת-מְנַשֶּׁה וְאֶת-אֶפְרַיִם: (בראשית מח,א)

⁴⁸ וַיֵּאמֶר לְיוֹסֵף הִנֵּה אָבִיךָ תָּלָה – אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוּם לְבָרְכָה: אֶפְרַיִם אָמַר לוֹ: שְׁהִיָּה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה עֵמֹא. וְלָמָּה וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיִּשָּׁב. אָמַר, אֵל עַל פִּי שְׁהוּא בְּנֵי, מִלֵּךְ הוּא וְאֶחָלֵק לוֹ כְבוֹד. (תנחומא ויחי ו)

⁴⁹ עשו בכרך – הזכיר לו בכורה, באשר ברכה זו היתה רק מה שנוגע לעולם הזה, ויש לה שינוי לבכורה יותר מדברים שבקדושה שאין להם יחס כל כך עם בכורה, כאשר מצינו שניתלו כל דברים שבקדושה שהיו לבכורים וניתנו לאחרים, וכמו שכתבתי להלן (מח,ד). ואע"כ שיש שם בכורה איזו מעלה רוחנית כמו שכתבתי בספר שמות (לד,כ), מכל מקום איננה מכרעת הרבה את היתרונות של אחר, משא"כ עניני עולם הזה. משום הכי רצה יצחק לזכות את עשו בכורה בברכת עוה"ז. ואמר יעקב כי אני הבכור באשר קנה הבכורה, והיה בזה דבר אמת ליעקב, אלא שיצחק לא ידע מזה. (נצי"ב בראשית כז,יט)

⁵⁰ וַיְבָרְכֵם בַּיּוֹם הַהוּא לְאֹמְרוֹ בְּךָ בֵּרַךְ יִשְׂרָאֵל לְאֹמְרוֹ: יִשְׁמְךָ אֱלֹהִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה וַיִּשֶׂם אֶת-אֶפְרַיִם לְפָנֵי מְנַשֶּׁה: (בראשית מח,כ)

⁵¹ כאפרים וכמנשה – באמת היו עוד זרע ברוכי ה' בכנדי יעקב, כמו פרץ זרע ועוד הרבה, אבל אפרים ומנשה היו כל אחד גדולות משונה מבחירו, אפרים היה גדול בתורה ודבק www.swdaf.com

לא לקיין, ומנשה בהליכות עולם ועוסק בצרכי ישראל, כמו שכתבתי לעיל פסוק יד. [הרחב דבר: והנה בתרגום יונתן איתא על זה המקרא שבשעת מילה מברכין ככה. והענין, שידוע שאינו ראוי לברך את האדם אלא מעין ברכותיו שברכו ה' עד כה, לעשיר בעשרו ולהכחם בחכמתו, וכמו שכתבתי בספר דברים (טז,ז), וא"כ אין ראוי לברך למי שאינו עוסק בתורה שיהיה כאפרים, וכן למי שהוא אינו עוסק בהיות העולם שיהיה כמנשה. אבל בשעת מילה דלא נודע עדיין את הדרך אשר הילד ילך בה, אז "ברך ישראל ישמך אלהים כאפרים" – אם יאז עוסק בתורה יצליח כמוהו, וכמנשה" – אם יהיה עסוק בהיות העולם יהיה כמנשה.] וישם את אפרים לפני מנשה – הוסיף המקרא למדנו עוד מלשון יעקב אביו, שמלבד שכבר ידענו ממנו שבענין רוחני אפרים קודם, ועל כן קדם בדגלי מדבר ובחמכת המזבח, ובהליכות העולם מנשה קודם ועל כן קדם בפקודים בפרשת פינחס בכניסתם לארץ, כמו שכתבתי לעיל (פסוק יד), אבל עדיין לא ידענו למי ראוי להקדים בשם, והיה אפשר לחשוב שדרך ארץ המורה לתורה, וכמו שבזולן זכר קודם ליששכר, הכי נמי ראוי להקדים זכרון מנשה קודם לאפרים. על זה בא הכתוב להגיד שיעקב שם את זכר אפרים לפני זכרון מנשה, למדנו שראוי להקדים כבוד התורה לפני גדולת ההנהגה, והוא בכלל כבוד התורה ומעלת נפש ישראל ביחוד. ואינו דומה לזבולון ויששכר, שזבולון היה הגורם לתורה של יששכר, והרי זה כמו דתן 'שמעון אחי עזריה', שהוא נתלה במי שגרם גדולתו בתורה [וגם הוא משיג נפש גבוהה מעין העוסק בתורה, כדאיתא בפרק מקום שהנהגה (פסחים ג'): שזוכה ויושב בישיבה], משא"כ מנשה ואפרים שלא היה כן, וכך הדין לדור דור. (נצי"ב בראשית מח,כ) ׁ ׁ והקדים יעקב את אפרים למנשה הירוות על עדיפות כח התורה על שאר המעלות, לרבות מעלת ההנהגה והמלוכה. אבל היות שכלל ישראל צריכים לשניהם... על כן לא דחה יעקב את מנשה לגמרי מהבכורה אלא שרצה לצרף ב' התכונות ביחד ולכן "שכל את ידיו"...ובהצטרפם ביחד נעשו שני הנערים ביחד לבחינת "יוסף" החולל ב' העיניים... (ספר מעין בית השואבה על התורה – בראשית מח,יד – ר' שמעון שוואב)

⁵² וַיְהִי בְנִסְעֵ הָאָרוֹן וַיֵּאמֶר מֹשֶׁה קוּמְהוּ יִקְוֶה וַיִּפְּצוּ אֶבְיָר וַיִּבְּסוּ מִשְׁנַאֲיָהּ מִפְּנֵי: וַבְּנִתָּה יֵאמֶר שׁוּבָה יִקְוֶה רַבּוֹת אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל: (במדבר י,לה-לו)

⁵³ תנו רבנן: ויהי בנסע הארון ויאמר משה, פרשה זו עשה לה הקדוש ברוך הוא סימניות למעלה ולמטה, לומר שאין זה מקומה. רבי אומר: לא מן השם הוא זה, אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו. כמאן אילן הא דאמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן: חצבה עמודיה שבעה – אלו שבעה ספרי תורה. כמאן – כרבי. מאן תנא דפליג עליה דרבי רבן שמעון בן גמליאל הוא, דתניא, רבן שמעון בן גמליאל אומר: עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן וכתובת במקומה. ולמה כתבה כהן – כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה. פורענות שנייה מאי היא? – כיהן העם כמתאננים. פורענות ראשונה – יסעו מהר ה'; ואמר רבי חייא ברבי חנינא: שסרו מאחרי ה'. והיכן מקומה? – אמר רב אשי: בדגלים. (שבת קטו:)

enter the land of Israel uncontested.⁵⁴ God would perform overt miracles and, as is described in Pashiya of VaYehi BinSo'a Ha'Aron, their enemies would disperse and vacate the land in the face of the impending presence of God (קוּמְהוּ יִקְוֶה וְיִפְצוּ אֵינֶיךָ (וַיִּגְסוּ מִשְׁנֵאִיךָ מִפְּנֵיךָ)). Those Parshiyot found after VaYehi BinSo'a describe the reality of what actually transpired and how the people who left Mitzrayim were unable to transition to become the nation that entered the land of Israel. It details all the trials and tribulations that eventually cause Bnei Yisrael to wander in the desert for forty years until the generation who experienced the Exodus had passed on and the next generation, their children, was ready to enter Eretz Yisrael. The nature of their conquest of the land of Israel also changed and now it would take the form of a military campaign with God's presence felt through covert miracles and the occasional overt miracle. This distinction is highlighted by and also manifest in the nature of the two counts found in Sefer Bamidbar – one in the beginning and one at the end – each reflecting the nature of their "book" of Bamidbar.⁵⁵ Many commentators emphasize that the primary purpose of counting the people in the beginning of Bamidbar was in order to facilitate the manifestation of the Divine Presence (see Parshat Bamidbar – Who Needs a Census?). The demands of that census reflect that goal including the prominence of the positioning of the tribes, the nature of the encampment and the focus on the pedigree of each individual (לְמִשְׁפְּחֹתֵם לְבֵית אֲבֹתָם בְּמִסְפָּר (שְׁמוֹת...לְגִלְגֹּלְתָם)). That counting reflects the exalted spiritual motif of the opening book of Bamidbar. On the other hand, the requirements of the count in Parshat Pinchas focus on the practicality of beginning the conquest with a stress on the division of the land (לְבֵית אֲבֹתָם) and the military manpower available (מִכָּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה). The nature of that census relates to the latter book of Bamidbar which revolves around the realities of what had transpired and the anticipated, as well as experienced,⁵⁶ diminished presence of God (see Parshat Toldot –

Not in Constant Contact). In summary the first half of Bamidbar describes a more miraculous and spiritual course for Bnei Yisrael while the second half of Bamidbar reflects a more mundane and natural development for Bnei Yisrael and this is qualitatively reflected in the counts found in each half, respectively.

Putting this all together, it was noted above that Menashe and Efrayim were blessed to be the "first-born" in their individual realms that together would create the needed leadership of synthesis. That means that in different situations and circumstances which play to their strengths, one would expect to find the individual whose realm it was being placed at the forefront. That is exactly what happens in Sefer Bamidbar and can resolve the dissonance that was pointed out earlier with regards to whether Efrayim or Menashe is mentioned first and who is described as the primary carrier of the name of Yosef. The first part of Sefer Bamidbar which is focused on the spiritual realm sees Efrayim thrust into the leadership position and he is tagged as the head of the tribe of Yosef (לְבִנֵי יוֹסֵף לְאֶפְרַיִם). On the other hand, in the latter half of Bamidbar which follows a more natural course then, as expected, one sees Menashe taking the primary role and assuming the reins of leadership for the tribe of Yosef (לְבִנֵי יוֹסֵף (לְמִטָּה בְּנֵי מְנַשֶּׁה)). In Parshat Sh'lach and with regards to the division of the land in Yehoshua, it is a more nuanced and complex picture, as well as a period of transition, and therefore it paints a more subtle picture where Efrayim appears before Menashe, yet the tribe of Yosef is associated with Menashe. All of this points to the fact that different times and situations require divergent leadership, sometimes with emphasis on the political and practical side and at other times with focus on the spiritual side. In either case, it is important to keep in mind Yaakov's firm guidance that in the long run Efrayim always comes before Menashe (וַיִּשָּׂם אֶת־אֶפְרַיִם לְפָנֵי מְנַשֶּׁה).

Shabbat Shalom

⁵⁴ שאו את ראש. לסדרם שיכנסו לארץ מיד איש על דגלו בלתי מלחמה אלא שיפנו האומות מפניה כמו שעשו קצתם כמו שהעיד באמרו כעזובת החורש והאמיר אשר עזבו מפני בני ישראל (ישעיהו יז, ט) אולי היו משפחות המהגרים שעלו אמרו ז"ל שמעמד ופנה מאליו (ויק"ר יז, ו) ובקלקול המרגלים הוסיפו השבע אומות להרע ארבעים שנה והוצרך להחריםם: (ספורנו במדבר א, ב) \\ ושלתני. שלאומות חיו כענני חתי לא תצטרך לבא בהם וללחום עמהם, רק אשלח את הצרעה והיא תגרש אותם מלפניך. היינו שיברחו קודם שתבא אליהם עד שלא צטרך להוּמם ולתתם עורף: (מלבי"ם שמות כג, ח)

⁵⁵ זה הספר נקרא בפי התנא רבי חנינא בן גמליאל בסוטה (לז, ב) 'חומש הפקודים', וכך כתב הבה"ג. ונרשם בדת רבותינו ענין שני 'הפקודים' שבזה הספר יותר משאר דברים שמיחידים בזה הספר, כמו המרגלים וברכת בלעם ועוד הרבה, משום דעיקר זה הספר הוא המחליף ומשנה הליכות עם ה' בחיי העולם מאז שהגיעו לארץ ישראל, מן הדרך שהלכו במדבר. שבמדבר היו מתנהגים במדת תפארת שהלך לימין משה, שהוא לגמרי למעלה מהליכות הטבע, ובארץ ישראל הלכו בדרך הטבע בסתרי השגחת מלכות שמים ברוך הוא. וזה השינוי התחיל עודם במדבר בשנת הארבעים, כמו שביארנו בפרשת חוקת (להלן כ, ה-ח). על פי זה השינוי נעשו מלחמות ישראל עם הכנעני ועם סיוחן בדרך הטבע, וגם המטה לא היה עוד ביד משה תמיד, אלא לעת הצורך לפי ההכרח, כמו שביארנו שם (פסוק ח'). ועל זה השינוי המצוין בזה הספר אמרו חז"ל בבראשית רבה (ג,ה) 'ויבדל אלקים בין האור ובין החושך' — זה ספר במדבר, שהוא מבדיל בין יוצאי מצרים ובין באי הארץ. אכן עיקר הפרש זהה היה ניכר בשני הפקודים שהיו שני ענייני שוים בחומר המעשה, ונשתנו בצורת משה משיב את הדברים לפני הגבורה הראשונה היה ע"פ סדר הדגלים מד' רוחות כמרכבה לשכינה, והיה אפרים ראש הדגל וקודם למנשה, ולא כן בפקודי פרשת פינחס בשנת הארבעים, כמו שכתבתי בפנים (ב,כ). ועוד, בפקודי פרשת פינחס היו הראשים מוכרחים להיות מאותו השבט, ולא כן היה

בפקודי פרשת פינחס, כמו שכתבתי בפנים (א,ב). משום הכי רשום זה הענין מאד עד שראו חז"ל לקרוא שם להספר 'חומש הפקודים'. והנראה, דע"פ זו הכוונה אמרו חז"ל (שבת קטו, א) ד"ויהי בנוסע הארון" (להלן י"ה) הוא ספר בפני עצמו. ללמדנו, באשר כי התחלת השינוי היה מן (להלן י"א, א) 'ויהי העם כמתאוננים וגו'', כי בשביל שהתנהגו במדת תפארת נענשו מיד אחר שחטאו, כי היה צל ההשגחה על יד ימינם, ודבר זה היה קשה עליהם לסבול, עד שגרם לשילוח מרגלים, כאשר יבואר ריש פרשת שלח, ומזה נשתלשל והלך עד שהגיע לזה השינוי, כאשר יבואר שם. וא"כ פרשה קטנה זו היא המחלקת בין אלי לאמר - אלי היה הדיבור. (בבא בתרא קכ"א.) \\ לאמר אמור להם עצמו, כמו (כאילו) זה ההילוך הוא ספר בפני עצמו וזה ההילוך הוא ספר בפני עצמו. וכמו שכתבתי בפרשת בראשית (ה,א) על הפסוק "זה ספר", שסיפור ענין גדול נקרא "ספר". (נצי"ב פתיחה לספר במדבר)

⁵⁶ דאמר מר: עד שלא כלו מתי מדבר לא היה דבור עם משה, שנאמר ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר ה' אלי, אלי היה הדבור. (תענית ל:) \\ רב דימי בר יוסף אמר רב נחמן: יום שכלו בו מתי מדבר, דאמר מר: עד שלא כלו מתי מדבר - לא היה דיבור עם משה, שנאמר: ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם, וסמך ליה: וידבר ה' אלי לאמר - אלי היה הדיבור. (בבא בתרא קכ"א.) \\ לאמר אמור להם דברי כבושים בשבילכם מדבר עמי שכן מצינו שכל ל"ח שנה שהיו ישראל כמנודים לא היה מדבר עם משה שנאמר ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות וידבר ה' אלי דבר אחר לאמר צא ואמור להן והשיבני ומנין שהיה משה יוצא ומדבר עמהם שנאמר ודבר אל בני ישראל את כל אשר יצוה ומנין שהיה משה משיב את הדברים לפני הגבורה תלמוד לומר וישב משה את דברי העם אל ה' (ספרא ויקרא - דבורא דנדבה פרשה א תחילת פרק ב אות יג ורש"י ויקרא א,א)